

Bespreking HAVO eindexamen 22 mei 2019 – 20.00 – 21.30 uur.

Voorzitter: Bart van Beek

Notulist: Ine Raangs

Vanuit het CITO was Frans van Dorp aanwezig, zijn bijdragen worden vooraf gegaan door zijn naam.

Opmerking: De opmerkingen in dit verslag over de interpretatie van de vragen en het correctiemodel zijn wel van belang, maar deze hebben niet de status van het correctievoorschrift.

Vraag 1

Hoe streng ben je in het eisen van inhoudelijke kennis van Merleau-Ponty?

Subject en object hoeven niet te worden genoemd, wat zijn dan je criteria?

Het hoeft niet in strikte MP-termen uitgelegd te worden. Is al moeilijke vraag zonder dat we dat eisen.

Nb: deze vraag was ik nog aan het installeren, doet ws geen recht aan gesprek

Vraag 2.

Moeten de kenmerken die worden gevraagd bij de 1^e bullet ook bij de 2^e en 3^e bullet expliciet genoemd worden?

Frans: als iets tussen haakjes staat hoeft het er niet in, bij een “/” (slash) moet 1 van beiden erin

Dus: nee, niet allebei

De verschillende elementen zoals aangegeven in het cv moeten erin.

Vraag 3

Moet bij de eerste bullet meer worden aangegeven dan dat het zelf niet in de hersenen te vinden is volgens de reductionisten?

Nee, dit is voldoende

Iemand heeft op vakinhoudelijke gronden moeite met het “*omdat*” in de elementen, dit klopt niet

Als je een specifieke breinreductionist neemt en beantwoordt volgens hem (bv Lamme), is dat goed te rekenen? De vergadering zegt ja.

Frans: deze kwestie komt door het verschil tussen de eindtermen en de behandeling in het boek: in het boek is het antwoord ondubbelzinnig te vinden.

Er wordt een vraag gesteld over het tweede gedeelte: in het antwoordmodel worden de antwoorden op de vragen bij de twee streepjes gemengd, in de voorbeeldantwoorden ook. Maar als een leerling vanuit de streepjes werkt geef je twee losse antwoorden.

Frans; dat mag maar het hoeft niet, ze mogen bij de een voor zijn en bij de ander tegen

De voorzitter vraagt of dit problemen oplevert: het is vervelend dat je leerlingen vertelt om per streepje te werken, terwijl dat in het examen niet (steeds) verwacht wordt.

Vraag 4:

Geen discussie over toch punten toekennen bij positieve vrijheid, dit staat ondubbelzinnig in het antwoordmodel. Er was veel discussie over op het forum. Als je hier toch meent dat ook positieve vrijheid kan leiden tot een goed antwoord moet je een klacht indienen.

Iemand stelt dat in de methode Cogito positieve en negatieve vrijheid worden uitgelegd in onderlinge samenhang, en dat dan een antwoord met een soort afweging meer voor de hand ligt: dit zou ook inhoudelijk dichter bij de theorie van Berlin liggen.

Frans verdedigt het cv: het is hoe je het ook bekijkt in de eerste plaats negatieve vrijheid.

Er wordt nog opgemerkt dat dit niet exclusief hoeft te zijn.

Vraag 5

Moet praktische identiteit worden uitgelegd om de vraag goed te beantwoorden?

Bepaalde dingen die jij belangrijk vindt vormen jouw identiteit – iets in die strekking moet erin. Het mag niet té mager worden, het antwoord moet niet alleen op basis van informatie uit de vraag gegeven zijn.

Er wordt opgemerkt bij de tweede bullet dat het lastig is om op basis van de vraagstelling te verwachten dat leerlingen op autonomie en praktische identiteit komen, want dat is juist niet wat Korsgaard zegt: het gaat niet vooral om de waarde van authenticiteit maar om autonomie

Frans: eens, de vraag is ongelukkig gesteld

Vraag 6

Moet er een definitief antwoord komen bij de tweede bullet?

Nee, er mag een afweging zijn.

Vraag 7

Er was bij de leerlingen soms verwarring over of het ging over het internet als zodanig of meer specifiek over een gestolen identiteit, zoals in de tekst wordt beschreven. Vraag (of antwoordmodel) had hier sterker gekund.

Leerlingen vatten de vraag op als: *mijn* online identiteit wordt gestolen - zou dat een bedreiging kunnen zijn? De vraag kan zo open worden opgevat. Het maakt de vraag minder boeiend en iets gemakkelijker, maar het is mogelijk dit goed te rekenen.

Er wordt bezwaar aangetekend tegen de keuze voor de term “constitutief”.

Deze staat in het boek, is vaktaal.

In het algemeen merkt Frans op dat als een vraag aanleiding geeft tot meerdere interpretaties, kijk dan of het vluchtgedrag is van een leerling die het antwoord niet weet, of dat de vraag werkelijk op meerdere manieren te interpreteren is.

Vraag 8

Geen opmerkingen.

Vraag 9

Is het noemen van alleen overlappende herinnering ook goed?

Goed maar niet voldoende! (dus geen punt toekennen).

Overlappende mentale toestanden mag wel. Er is discussie over of de term psychologische continuïteit op zich voldoende is voor het toekennen van een punt. De zaal is hierover verdeeld. Het argument om het niet toe te kennen is dat we ook van leerlingen willen vragen dat ze zo'n term kunnen uitleggen en gebruiken, niet alleen maar reproduceren.

De vraag kan ook goed worden gerekend zonder de specifieke term “psychologische continuïteit” als dit begrip dan goed wordt uitgelegd.

Er wordt opgemerkt dat het stellen van zo'n korte vraag ook leidt tot korte antwoorden. Over het algemeen is men het er over eens dat die ook goed te rekenen zijn.

Vraag 10

Geen discussie.

Vraag 11

Dit was een lastige vraag, hij wordt ook gemeen genoemd: een klein stukje Herder dat niet wordt uitgelegd in het boek (maar wel in de primaire tekst van Taylor) wordt gevraagd. Leerlingen kunnen er niet mee uit de voeten.

Er wordt opgemerkt dat het een uitdaging is om ook de primaire teksten te lezen, er waren ook leerlingen die juist wel uit de voeten konden met deze moeilijke vraag.

Er wordt opgemerkt dat deze vraag leerlingen veel tijd kostte, en dat er erg veel punten werden toegekend voor een heel lastige vraag.

Ook wordt opgemerkt dat de eerste en de derde bullet niet nauw genoeg met elkaar in verband staan.

Frans ziet het probleem niet, de vraag is gesteld vanuit de eindterm. De leerling moet in eerste instantie (eerste twee bullets) laten zien dat hij de eindtermen geleerd heeft. In tweede instantie moet hij ze ook begrijpen (want kunnen toepassen) – in de 3^e en 4^e bullet.

Er wordt opgemerkt dat dit een keuze is voor een eindterm die dus 4 punten waard is.

Leerlingen zouden de vraag liever anders gesteld zien, waarom is hij niet uit elkaar gehaald?

Frans: deze vraag is expres niet uit elkaar gehaald, want er is een doorrekenfout mogelijk (Algemeen bij doorrekenen: de vraag mag er niet makkelijker van worden).

Vraag 12

Theorieën werden creatief gebruikt, was dat een probleem?

Er wordt opgemerkt dat iemand het antwoord uit het cv geen punten zou toekennen.

Bij de eerste bullet gaan leerlingen het meer over zelfkennis hebben en werken dat uit bij de tweede bullet.

Context wel nodig.

Er wordt opgemerkt dat ook andere elementen van de deliberatietheorie kunnen worden genoemd, en dat deze ook goed gerekend kunnen worden mits vakinhoudelijk correct.

(niet goed genotuleerd wegens technisch probleem).

Vraag 13

Er wordt gevraagd, hoe gaan we om met de verschillende rollen? Is het erg als leerling alleen maar vanuit Lady Gaga antwoordt?

Er wordt geantwoord dat dit wel voorstelbaar is, maar dan heb je niet goed gelezen. Desalniettemin kan het antwoord wel goed zijn.

Het is niet erg als leerlingen de alter ego's door elkaar halen.

Over het tweede punt wordt opgemerkt dat er een magere toepassing van Arpaly wordt gevraagd, je hoeft haar theorie niet erg uit te werken voor een goed antwoord. Dit staat echter ook niet uitgebreid in het boek.

Er staan veel voorbeelden in de tekst, die een goed antwoord kunnen ondersteunen. Met de tekst is de vraag goed te beantwoorden.

Mogelijke uitleg van Arpaly: "ik heb dit gevoel en dat onderdruk ik, en daar word ik een beter mens van".

Vraag 14

Er zijn veel opmerkingen gemaakt op het forum, maar er zat geen duidelijke lijn in.

Er wordt opgemerkt dat leerlingen op het verkeerde been werden gezet: er staat ergens in het boek (?) de volgende definitie:

Idem: Je WAT is hetzelfde, bij ipse: je WIE is hetzelfde - als je dat aanhoudt krijg je rare antwoorden.

Hoe na te kijken: mits goed uitgewerkt en correct toegepast kan het.

Er wordt opgemerkt dat leerlingen veel moeten doen voor hun punten: relateren aan tekst 4, ipse / idem, én de uitspraak van Germanotta, weinig leerlingen hebben dit correct gedaan.

Frans: een vraag voor de allerbeste leerlingen...

Vraag 15 en 16 samen

Als het met kentheorie (vraag 15) dan wel ethiek (vraag 16) te maken heeft én er is goede uitleg bij, rekenen we het dan goed? Ja.

Frans; is bedoeld om de correctie makkelijker te maken, zonder uitleg is het sowieso niet goed en het moet toegepast op casus, anders fout.

Er wordt opgemerkt dat de term “epistemologisch” wordt gebruikt ipv kennistheoretisch, en dat dit een lastiger term is. Hij zit wel in de algemene eindtermen.

Vraag 17

Er is een discussie over de koppeling tussen de interpretatietheorie en het hebben van vooroordelen, deze is niet 1 op 1 aan elkaar verwant: waarom moet het op die manier worden geformuleerd

Bij de tweede bullet wordt opgemerkt dat er een kleine link is tussen de inleiding en zelfkennis: zelfkennis is breder toe te passen dan alleen in de interpretatietheorie.

Iemand zegt dat “dit probleem” in de tweede regel van de vraag onduidelijk is.

Frans: is wel eenduidig, dit probleem slaat op het in de regel ervoor genoemde probleem.

Iemand zegt dat je hier uitgaat van een andere opvatting van de interpretatietheorie dan leerlingen hebben geleerd. Interpretatietheorie is indirect. Maar dat heeft niets te maken met dat je gekleurd bent door je referentiekader, terwijl dat wordt gesuggereerd door de tekst.

Frans: beide vragen verwijzen naar tekst 5.

Vraag 18

Bij de eerste bullet wordt gevraagd om uit te leggen dat sociale waardering een voorwaarde is voor autonomie. Moet de term identiteit in het antwoord komen? Nee, als leerlingen het alleen over autonomie hebben mag het ook.

Er wordt gevraagd, als een leerling schrijft, “Sociale waardering is een van de drie elementen”- is dat genoeg? Ja. (Met uitleg)

Er wordt gesteld dat er twee stappen zijn: sociale waardering leidt tot zelfwaardering leidt tot autonomie, en dat deze twee er in moeten staan. Dit staat echter niet in het cv.

Er wordt gesteld dat in een goed antwoord ook moet worden uitgelegd waarom het leidt tot autonomie.

Er wordt geantwoord dat je dan van je leerlingen verwacht dat ze het beter doen dan het antwoordmodel.

Vraag 19

Bij de eerste bullet: Kun je een grens trekken voor hoe veel je moet gebruiken van de tekst, wanneer is het te weinig cv en (alleen) common sense?

Er wordt een voorbeeld genoemd: oorspronkelijkheid, is dat goed te rekenen?

Is wel een common sense antwoord. Iemand merkt op dat dit alleen de betekenis is uit het woordenboek, dat is niet genoeg: de tekst moet gebruikt worden.

Ook als je hier meer eist, kun je nog veel goed rekenen.

Frans: je kunt de deelantwoorden van de volgende bullets gebruiken, als daar goed is ingegaan op de tekst kun je het goed rekenen.

Vraag 20

Geen discussie.

Vraag 21

Er wordt opgemerkt (bij de eerste twee bullets) dat er meer manieren zijn waarop nudgopaternalisme wel of niet in strijd kan zijn met autonomie dan het cv geeft

Bij de derde bullet: er is een discussie over of je vragen waarin wordt gesteld dat hier sprake is van nudging goed kan rekenen.

Is het antwoord dan vakinhoudelijk correct?

Mogelijk antwoord; het is een nudge voor degenen die geen wanbetalers zijn, een “extreme nudge”

Als je zegt nudging gebeurt onbewust, dan kan het geen nudging zijn.

Taylor zegt zelf dat het niet onbewust mag zijn

Roland: het is een positief duwtje (dus nee, nudge is geen goed antwoord)

“als je betalen bent vergeten krijg je een duwtje”

Suggestie: als een leerling zegt wel nudge, dan alleen met heel goede uitleg.

Frans: het gaat in het boek echt over kleine duwtjes waar je zelf beter van wordt, dit staat ver af van de maatregelen in de tekst.

Vraag 22

Het wordt als lastig ervaren om te beoordelen wanneer leerlingen voldoende van de tekst hebben gebruikt.

Iemand zegt dat zijn leerlingen vaak Rousseau gebruiken, en dat dit de vraag lastig te beantwoorden maakt.

De opmerking wordt gemaakt dat deze formulering onrecht doet aan het begrip maatschappelijk verdrag, de kern daarvan is instemming van redelijke burgers.

Vraag 23

Moet de leerling de dubbele betekenis van utopie gebruiken in het antwoord? (perfect en onhaalbaar)

Frans: Je moet het op de filosofische manier invullen, namelijk met een dubbele betekenis. Ja dus.

Als iedereen het fout rekent wordt het gecompenseerd in de N-term. Dus graag allemaal fout rekenen.

Vraag 24

Is 1 van de 4 rollen van Buchanan weergeven genoeg? Ja.

Frans: de vraagstelling komt voort uit de eindterm, de eindterm is ongelukkig geformuleerd: als je leert vanuit de eindterm hoef je veel minder te leren dan in het boek staat.